

УДК 911.3

Сімонова А. Ю., асп.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ФАКТОР БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІСТА КИЄВА

Ключові слова: розміщення, концентрація, територіальна організація

Вступ. Постановка проблеми. Для ефективної діяльності банківської установи вирішальне значення має мережа його установ, що здійснює надані законодавством повноваження. Будь-яка банківська установа має функціонально-територіальний характер, їй підпорядковуються всі ланки цієї системи на місцях (територіальні утворення). Свої завдання і функції банк здійснює через дані територіальні утворення, що розташовані і поза місцем знаходження головного офісу та здійснюють свою діяльність на правах філій. Така територіальна структура дає можливість здійснювати оперативну діяльність та ефективно виконувати завдання і функції, що стоять перед банківською установою. Пошук шляхів удосконалення територіальної організації банківської системи є вимогою часу. Необхідність критичної оцінки розвитку банківської системи з метою прийняття стратегічних рішень щодо ефективного функціонування банків наразі є одним з проблемних питань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню територіальної концентрації банківських центрів приділив увагу Ю.Д. Качаєв, що пропонує виділити рівні концентрації за кількістю банків, загальною величиною статутного фонду, капіталу та активів. О. Шлапак, В. Пушкарьова, Г. Карчева, Н. Дребот, С. Фабер, М. Долішній, О. Другов досліджували питання впливу розгалуженості мережі банків для створення ефективної програми розвитку регіональних банків. Е.С. Бернштам і А.Н. Лузанов дослідили залежність особливостей розвитку банківської діяльності в регіоні зі специфікою даного регіону.

Формулювання цілей статті. Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження територіальних процесів у банківській сфері міста Києва. Виявлення основних причин концентрації банківських установ та послуг у місті Києві, встановлення залежності процесів банківської діяльності з інтересами економіки столиці та задоволенням запитів населення щодо банківських послуг.

Виклад основного матеріалу. За допомогою географічного дослідження банківської системи міста Києва можна виявити процеси її територіальної організації в цілому та з'ясувати причини нерівномірності розміщення банківських установ, їх філій, територіальної концентрації та розподілу банківської діяльності та банківського капіталу по території міста, а також встановити залежність процесів банківської системи та її

територіальної організації з інтересами економіки столиці.

Мережа банківських установ та її територіальне розміщення може бути використана і як складова комплексної оцінки міста Києва. Економіко-географічний аналіз банківської мережі Києва має не тільки наукове значення, але і прикладне[4]. Даний аналіз варто використовувати у маркетингових дослідженнях територіальних ринків банками, зацікавленими у оптимізації своєї регіональної стратегії. Крім того територіальний аналіз є підставою та засобом державного регулювання банківської системи, що має на меті розв'язання проблеми надмірної концентрації банківської діяльності у столичному регіоні та пов'язаних з даним явищем процесів монополізації фінансової діяльності великими банками.

Для економічного розвитку столиці банківська система разом з іншими секторами економіки відіграє визначальну роль. За умов скорочення фінансування з боку держави, дефіциту міського бюджету, обмеженої кількості коштів підприємств для тих чи інших структурних зрушень банки міста залишаються надійним джерелом коштів, що стимулюють розвиток столиці через механізми кредитування.

Аналіз сукупності зв'язків та відносин банків, а також огляд сучасних тенденцій на світовому фінансово-кредитному ринку свідчать, що основними територіальними процесами у банківській сфері України загалом є концентрація та деконцентрація[1].

За рівнем концентрації м. Київ та Київська область належать до найвищого рівня концентрації. Факторами, що спричинили таку концентрацію є соціально – економічні умови розвитку столиці, а саме: місто Київ – найбільший в Україні мегаполіс з потужним господарським потенціалом, розвиненою транспортною та ринковою інфраструктурою, мережею зв'язку та великою кількістю населення. Місто Київ є також центром регіональних мереж банків. Разом з тим на процес концентрації будуть впливати ефективність банківської діяльності, якість кредитного портфеля банку, рівень його доходності та стійкості, що в свою чергу визначається можливостями створеними великим містом.

Отже, взаємозалежність концентрації банківських установ, їх ефективності та умов великого міста, що забезпечують цю ефективність та концентрацію очевидні. Крім того, місто Київ має найбільшу концентрацію банківських установ і через історично складені умови. Адже столиця - це елемент територіальної структури державної банківської системи минулого, що зберегла свій склад. Найбільша кількість банків діючих банків України зосереджена в Києві та становить 41% від загальної кількості діючих банків України, а в Києві та області функціонують 114 комерційних банків, що складає 57,6% від їх загальної кількості[2].

На прикладі великого банку можна розглянути охоплення території Києва його установами та філіями та визначити за рівнем концентрації мережі пріоритетні території розташування[5]. За розміром регулятивного капіталу та активів, що визначається сумою основного і додаткового капіталу

та відрахуванням відвернень Райффайзен Банк Аваль, ПриватБанк, УкрСиббанк, Промінвестбанк, Альфа-банк належать до першої групи. В Україні склад регулятивного капіталу регламентується Інструкцією «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні», затвердженою постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 N 368. Він є базою для розрахунку більшості економічних нормативів діяльності банків в Україні.

ПриватБанк – один з лідерів банківського ринку України. Заснований у 1992 році, комерційний банк, що динамічно розвивається та посідає лідируючі позиції банківського рейтингу країни. ПриватБанк входить до групи «Приват» - регіональної бізнес-структури з центром у Дніпропетровську. Головний офіс знаходиться у місті Дніпропетровську. Райффайзен Банк Аваль являється універсальним комерційним банком, відкритим акціонерним товариством. Головний офіс знаходиться у місті Києві.

УкрСиббанк - універсальний комерційний банк України, заснований в 1989 році, входить до світової банківської групи BNP Paribas. Головний офіс знаходиться у місті Києві.

Промінвестбанк заснований в 1992 році, 98% акцій належать Зовнішекономбанку (Росія). Головний офіс знаходиться у місті Києві.

Альфа-Банк є членом міжнародної фінансової групи Альфа Груп. Головний офіс знаходиться у місті Києві.

Зазначені вище установи є універсальними комерційними банками, що надають послуги фізичним та юридичним особам. Головні офіси чотирьох із п'яти зазначених банків розташовані у столиці (табл. 1, рис.1). Найбільша кількість відділень та філій зазначених банків розташована у столиці (табл. 2, рис. 2). Найгустіша мережа відділень та філій вказаних банків у Шевченківському районі міста Києва зумовлена як центральним положенням району столиці, так і місцем та роллю району як ділового центру міста.

Сучасна територія Шевченківського району займає площу 2,7 тисяч гектарів, де проживає 233,5 тисячі осіб. Сьогодні він поєднує в собі високопродуктивну промисловість і галузі будівництва, поліграфічне виробництво і розгалужену торгівлю, охорону здоров'я і сферу побутового обслуговування, широку мережу навчальних закладів та закладів культури. На території району розташовані посольства та представництва понад 50 держав світу. До промислового комплексу району входить 71 підприємство.

Таблиця 1. Мережа банківських установ, 2013 рік²

Кількість відділень, філій банку	Київ	Дніпропетровськ	Донецьк	Львів	Всього
ПриватБанк	206	107	65	52	396
УкрСиббанк	98	38	35	19	162
Райффайзен Банк Аваль	50	17	22	11	83
Альфа-Банк	20	7	8	4	32
Промінвестбанк	13	2	10	9	25

Рис. 1. Порівняльна мережа банківських установ, 2013 рік²

Таблиця 2. Чисельність відділень та філій комерційних банків за адміністративними районами м. Києва²

Райони Києва	Приват-Банк	УкрСиб-банк	Райффай-зен Банк Аваль	Альфа-Банк	Пром-інвест-банк	Всього
Голосіївський	12	2	3	2	0	19
Дарницький	17	10	5	2	1	35
Деснянський	25	7	3	2	1	38
Дніпровський	18	15	5	3	1	42
Оболонський	22	15	5	1	1	44
Печерський	19	5	7	1	1	33
Подільський	14	8	1	1	1	25
Святошинський	12	8	3	0	1	24
Солом'янський	19	5	4	2	2	32
Шевченківський	48	23	14	6	4	95
Всього	206	98	50	20	13	387

² В таблицях використано статистичні дані щорічної банківської фінансової звітності

Торговельне обслуговування району здійснюють 1136 підприємств торгівлі та громадського харчування. Система освіти району представлена 108 установами та закладами: 52 загальноосвітні навчальні заклади, 49 дитячих дошкільних закладів та 7 позашкільних закладів освіти. Крім того, на території району розташовано 31 вищий навчальний заклад (I—IV рівнів акредитації), зокрема Національний університет ім. Шевченка, Київський національний економічний університет, Національний медичний університет ім. Богомольця.

У підпорядкуванні районної влади знаходяться 8 закладів естетичного виховання та централізована бібліотечна система, до якої належать Центральна районна бібліотека ім. Плужника та 18 бібліотек-філій. На території району також розташовано 2 установ культури, зокрема 8 театрів (в

тому числі Національна опера України), 3 кінотеатри, 16 музеїв, 15 клубів та будинків культури, 15 галерей, зоопарк, Національний цирк України. Всього налічується 828 пам'яток історії, культури, архітектури та археології. Шевченківський район — центр суспільно—політичної діяльності об'єднань громадян. У ньому діють 64 районні осередки політичних партій, 146 громадських організацій.

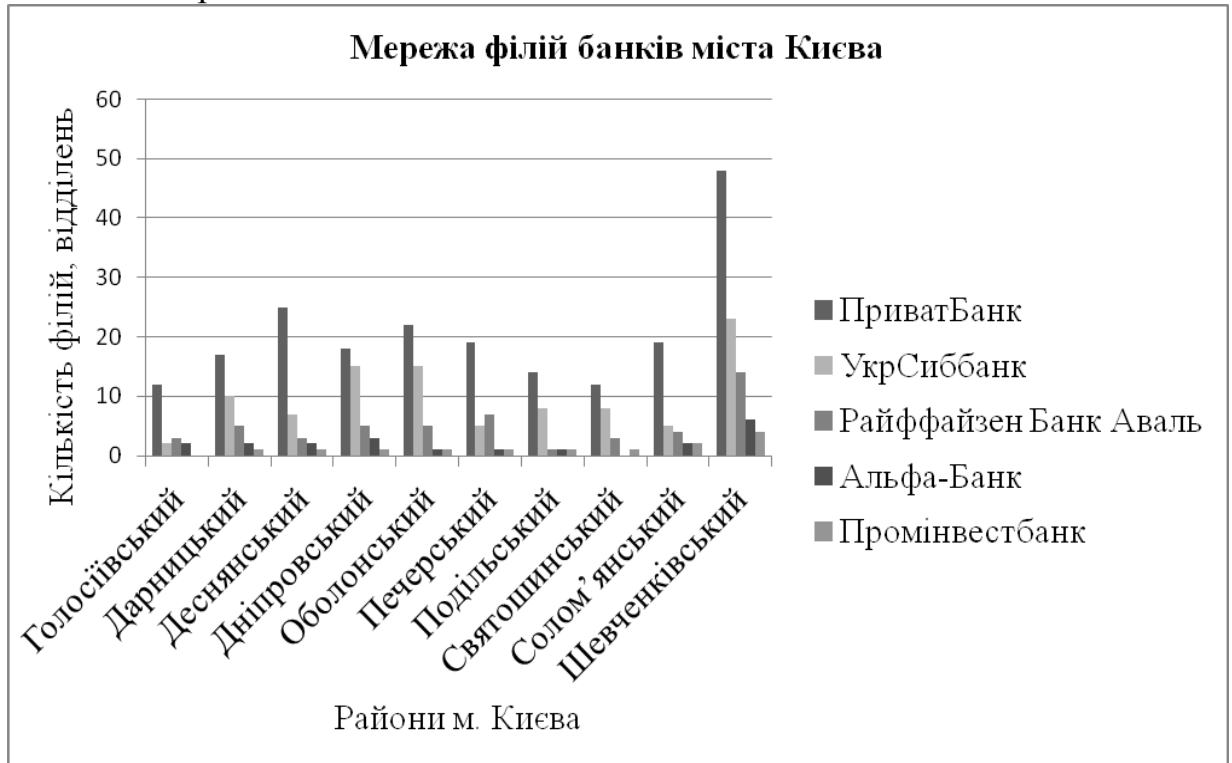

Рис. 2. Мережа філій провідних комерційних банків міста Києва⁹

Науковий потенціал представляють широко відомі і знані не тільки в Україні, а й за її межами науково-дослідні та проектно-конструкторські інститути. У Шевченківському районі розташована Національна Академія Наук України та більшість її інститутів[3].

Густа мережа філій вказаних банків на території Шевченківського району є, у тому числі, результатом маркетингової концепції банків. Кількість об'єктів господарської діяльності, найбільша густота населення району (8 912 осіб на 1 кв.км) при найменшій площі території району створюють вигідні умови для успішної реалізації розширення мережі філій та є об'єктами потенційного ринку збуту банківських послуг.

Найменша кількість філій вказаних банків у Голосіївському районі Києва. У найбільшому за площею районі столиці найменша густота населення (1316 осіб на 1 кв. м), більша частина території району — зелена зона, працює 57 промислових підприємств.

Кожна банківська установа для визначення стратегій розвитку

⁹ В дослідженні використано дані по наступних банківських установах м. Києва: ПриватБанк, УкрСиббанк, Райффайзен Банк Аваль, Альфа-Банк, Промінвестбанк

звертається до методу експертних оцінок. Експертні оцінки можливих стратегій розвитку вказаних банків на окремих територіях включають в себе: вартість реалізації маркетингової програми банку (1,8 бала), географічне розташування (1,0 бал), юридичну захищеність (2,5 бала), конкурентне середовище (0,9 бала), макроекономічні показники району (2,4 бала).

Найперспективнішою стратегією вказаних банків є стратегія експансії банку.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, з викладеного можна зробити висновок, що територіальна активність великого банку, притягальна сила великого міста, рух за клієнтами, у зв'язку з розширенням їх бізнесу або міграції населення у передмістя, райони новобудов зумовлюють територіальну експансію інтересів банку. Крім того, філійна мережа є важливим показником розвитку кожного банку, котра відображає регіональну стратегію розвитку банку і територіальний перерозподіл ринку банківського обслуговування.

Список використаних джерел

1. Кошева Т.М. Територіальні процеси у банківській сфері України / Т.М. Кошева // Економічний простір. – 2006. - № 14. – С. 143 – 145
2. Аналітичний огляд банківської системи України за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_IV_kv_2011.pdf
3. Вікіпедія. Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: http://uk.wikipedia.org/wiki/Головна_сторінка
4. Плужников І. О. Механізм регулювання банківської діяльності // Вісник економічної науки України – 2010 - №6 – С. 182-186.
5. Герасимчук, З. В. Проблеми та рівні територіальної організації банківської системи [Текст] / З. В. Герасимчук, Н. І. Корецька // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". - Суми, 2009. - Т. 24. - С. 53 – 62.

Симонова А. Ю. Територіальний фактор банківської діяльності міста Києва

Визначено особливості територіального розміщення банківських установ в межах міста Києва та зроблено спробу встановлення причин нерівномірності їх розташування за районами столиці. Визначено пріоритетний район розміщення банківських установ.

Ключові слова: розміщення, концентрація, територіальна організація

Симонова А. Ю. Территориальный фактор банковской деятельности города Киева

Определены особенности территориального размещения банковских учреждений в пределах города Киева, предпринята попытка установления причин неравномерности их рассредоточения по районам столицы. Определен приоритетный район размещения банковских учреждений.

Ключевые слова: размещение, концентрация, территориальная организация

Simonova A. Yu. Spatial factor of banking operations in Kiev

Features of territorial placement of banking institutions in city boundaries of Kiev are defined, an attempt of establishment of the reasons of unevenness of their dispersal on districts of the capital is made. The priority area of placement of banking institutions is defined

Key words: *territorial placement, density, territorial organization*